

Riigikogu
Eiki Nestor, Riigikogu esimees
Lossi plats 1a
Tallinn 15165

Meie 18.09.2014

Kollektiivne pöördumine Riigikogu poole
LÕPETADA ERAKONDADE ÜLETOITMINE!

„Märgukirjale ja selgitustaotlusele vastamise ning kollektiivse pöördumise esitamise seaduse“
3. peatüki alusel.

Jüri Adams ja Eesti Vabaerakonna Algatusrühm algatasid 11.aprillil 2014 kollektiivse pöördumise Riigikogu poole „Lõpetada erakondade ületoitmine!“.

Oleme seisukohal, et poliitilised konkurentsitingimused Eestis pole õiglased. Praegune süsteem tugevalt soosib neid erakondi, mis on esindatud Riigikogus. See piirab poliitilise kultuuri arengut ning võimalikku poliitilist osalust.

Meie algatuse mõte on muuta erakondade rahastamise süsteemi, et poliitika oleks avatum ja konkurents vabam. Soovime vähendada riigieelarve osa erakondade rahastamisel. Riigipoolsed eraldised peaksid olema sihtotstarbelised ning õiglasemalt jagatud, sealhulgas saaksid toetust kohalikud valimisliidud.

Vahepeal kogutud andmed viitavad sellele, et riigi raha antakse teistes Euroopa Liidu riikides erakondadele Eestiga võrreldes mitmekordselt vähem.

Aktsiooni põhjendus käesoleva kirja lisan.

Toetusallkirju korjasime 11.aprillist kuni 17.septembrini tänavatel ning koduleheküljel www.pöördumine.ee. Aktsioonis osales üle 60 vabatahtliku, 45 korral kogusime allkirju väljaspool Tallinna. Tallinnas viisime läbi ca 20 aktsiooni.

540 leheküljel oleme korjanud 3940 allkirja. Arvestuses on need allkirjad, millel on täispikkuses isikukoodid.

Loodame osaleda Riigikogu aruteludes omapoolsete seisukohtadega ning kutsume kõiki ühisele arutelule.

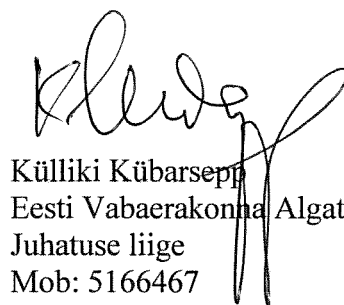
Lugupidamisega

Jüri Adams

Mob: 5127309

E-post: jyriadams@hotmail.ee

Külliki Kübarsepp
Eesti Vabaerakonna Algatusrühm
Juhatuse liige
Mob: 5166467
E-post: kylliki.kybarsepp@gmail.com

Riigikogu Kantselei

Kuupäev

Viit

18.09.2014
1-6/14-96/1

LISA 1: PÖÖRDUMISE TEKST

Kollektiivne pöördumine Riigikogu poole
LÕPETADA ERAKONDADE ÜLETOITMINE!

„Märgukirjale ja selgitustaotlusele vastamise ning kollektiivse pöördumise esitamise seaduse“
3. peatüki alusel.

„Meie, allakirjutanud, oleme seisukohal, et praegu kehtiv süsteem, kuidas Riigikogus esindatud erakonnad võtavad endale riigieelarvest raha nii endi ülalpidamiseks kui valimiskampaaniate rahastamiseks, ei ole mõistlik ega õiglane ja on Eesti tulevikule ohtlik.

Kutsume riigikogu muutma seadusi selliselt, et taas saaks võimalikuks aus poliitiline konkurents.

Selleks:

Erakondadele Riigi rahalise toetuse andmist tuleb vähemalt poole võrra vähendada (viimastel aastatel on toetussumma olnud 5,4 miljonit eurot aastas). Ükski erakond ei tohiks saada riigilt rohkem rahalist toetust, kui ta ise suudab endale raha koguda.

Riigi poolse poliitikategevuse rahalise toetamise praegune süsteem tuleb asendada sellisega, mis koosneks mitmest erinevast toetuse liigist. Üks toetuse liik võiks olla valimiskampaania toetus, mille suurus oleks kõigile valimiskampaanias täispikkade nimekirjade esitajatele võrdse suurusega (seda nii Riigikogu kui kohalike valimiste puhul). Toetuse teine liik võiks olla tegevustoetus, mida erinevalt praegusest süsteemist annaks riik kõigile nii Riigikogu kui kohalike omavalitsuste valimistel edukalt esinenud nimekirjadele, kusjuures toetuse suuruse määramise aluseks peab saama valimistel saadud häälte arv.“

LISA 2: PÕHJENDUS ALLKIRAAKTSIOONILE.

Põhjendus

„Märgukirjale ja selgitustaotlusele vastamise ning kollektiivse pöördumise seaduse” 3. peatüki alusel Riigikogule esitatava kollektiivse pöördumise “Lõpetada erakondade ületoitmine!” juurde.

Kõige üldisemal kujul on küsimus püstitatud nii: kas Eesti Vabariigis on praegu ja ettenähtavas tulevikus üldse vaja kulutada Eesti maksumaksjate raha erakondade ja teiste poliitikategevuses osalevate inimrühmade või üksikisikute tegevuse toetamiseks; kui jah, siis milliste põhimõtete alusel ja kui suures ulatuses?

Meile ei ole teada, et Eestis oleks enne II maailmasõda antud riigipoolset rahalist toetust erakondadele või nende poolt valimiskampaaniate läbiviimisele. Toetamise taolised vormid olid tol ajal demokraatlikes riikides tundmatud. Erakonnad katsid oma rahalised vajadused liikmemaksudest, annetustest ja muudest tegevustest hangitud sissetulekutest.

Tänapäeval saavad paljudes demokraatlikes riikides, sealhulgas enamikus Euroopa Liidu liikmesriikides, erakonnad mitmesuguseid riiklikke toetusi, sealhulgas ka rahalisi. Toetuste süsteemid on erinevad. Nad on igal pool kujunenud järk-järgult pikema aja jooksul, neid ei ole võimalik hästi võrrelda ja toetuste kogusuurust kokku arvata.

Miks ei ole erakonnad paljudes riikides suutnud teha oma tööd hästi vaid liikmemaksude ja annetuste baasilt? Selle kohta on mitu erinevat, kuid üksteist mitte välistavat seletust. Esiteks see, et tänapäeval on poliitikatöö ja eriti valimiskampaaniad läinud oluliselt kallimaks, sest nüüd toimub see suurel määral massiteabevahendite kaudu, kus saateaja või trükiruumi ostmine on üpris kallis.

Teiseks see, et on kogemusi, et muidu võivad erakonnad sattuda suurannetajate kontrolli või liigse mõju alla. Taoline kogemus oli alles hiljaaegu Läti demokraatial, nii et seal peeti õigemaks loobuda varasemast korrast, et erakondi ei toetatud riigi poolt üldse. Lätis kehtestati riigi poolsed toetused alates 2013. aastast. On aga ka riike, kus on suudetud kujundada väga hästi toimiv annetamise süsteem, sealhulgas annetamist soodustavad maksuseadused.

Meie lähiajalooos eristub riikliku rahastamise küsimuses kolm perioodi. Esiteks 1992 – 1995 mingit riiklikku rahalist toetamist ei olnud. Toetamine algas aastast 1996, kui selleks oli riigieelarves ette nähtud 5 miljonit krooni. See summa hakkas edaspidi vähehaaval suurenema ja 2003. aastal oli seda kokku juba 20 miljonit krooni. Sel perioodil kasutati toetust erakondade valimistevahelise tegevuse toetamiseks, sealhulgas eriti erakondade kontorite ülalpidamiseks.

Kolmas periood, mida ei oska nimetada küll kuidagi teistmoodi kui mõistusevastaselt suur riigivargus, algas aastast 2004 ja on praeguseks käimas juba üheteistkümnendat aastat. 2003. aastal riigikogu valimised võitnud erakond Res Publica juhtimisel moodustatud koalitsioonivalitsus, kuhu kuulusid veel Reformierakond ja praeguseks likvideerunud Rahvaliid tõstsid esimese hoobiga riigieelarvelise toetuse summa kolmekordseks (st. 60 miljonit krooni aastas). Tõus jätkus hiljemgi ja ulatus vahepeal 90 miljoni kroonini aastas, praeguseks on see juba hulk aastaid püsinud kogusummana 5,4 miljoni eurot (84,7 miljonit

krooni) aastas.

2003. aasta suurvarguse tulemus on suurepärane näide sellest, kuidas “kvantiteet läheb üle kvaliteediks”. Ainult, et antud juhul on tulemuseks hulk uusi pahesid, mida ei osanud ette näha keegi, kaasa arvatud selle varguse algatajad ja läbiviijad.

Siit algas valimiskampaaniate võlgu tegemise praktika. Kampaaniakulutusi makstakse aga järgnevate aastate jooksul riigilt saadavast toetusrahast. Nelja riigikogus esindatud ja rahastamise küsimuses täiesti üksmeelse kartelli moodustavad erakonnad, st. nende juhtisikute rühmad on vabanenud vajadusest arvestada liikmemaksude maksjate ja väikeannetajate arvamuste ja toetusega. Sai võimalikuks edukalt takistada uute konkurentide kerkimist, sest mitte keegi ei ole suutnud võistelda taolise “rahastusliku” ülekaaluga (valimiste ja poliitilise võitluse võrdsuse põhimõtet rikutakse Eestis veel ka mitmel muul moel, aga see ei ole käesoleva kirjutise teema).

Me väidame täie veendumusega, et selle kõige puhul on tegemist poliitilise korrupsiooni kõige suurema ja olulisema üksikjuhtumiga meie ajaloos. See on nii suur ja erakordne, et paljud keelduvad seda nägemast või ära tundmast. Ning sellele on raske leida võrreldavat näidet meie või teiste demokraatlike riikide ajaloost. Küll aga muidugi mitmesugustes diktatuurides.

Mida ja kuidas on vaja teha, et olukorda parandada? Kõigepealt peaks lõppema riigi raha andmine erakondadele praegusel moel, kus see antakse neile riigieelarve alusel nii, et saajatele antakse täiesti vabad käed: üheski seaduses ei ole ühtki sõna, kuidas või millele riigi toetusraha võib kulutada või ei või.

Antava raha hulk peab oluliselt vähenema. Kui Eesti riik peab vajalikuks, et rahaliselt on vaja toetada telekanaleid, ajalehti või tänavaplakatite pindu müüvaid ettevõtteid, siis andkem neile see toetusraha pigem otse, mitte erakondade tasku kaudu.

Me võiksime endale ka kehtestada sama reegli, mis on Saksamaa seadustes: ükski taoline rahasaaja ei saa riigi käest rohkem saada, kui ta ise on suutnud koguda endale liikmemaksude, annetuste või muude lubatud kogumismeetodite abil.

Tundub mõistlik, et Eesti riik võiks kehtestada mõned erilised toetuse liigid. Näiteks selleks, et valimisvõitluses osalejatele anda vähemalt formaalselt võrdne võimalus, võiksime me osa riigi rahalisest toetusest eraldada valimiskampaania toetusteks, mida siis antaks mingite kokkulepitud reeglite järgi võrdses suuruses kõigile sama pikkade kandidaatide nimekirjade esitajatele.

Kui kakskümmend aastat tagasi olid Eesti inimesed nii vaesed, et ei suudetud annetuste ja liikmemaksude kaudu erakondade kontoreid ülal pidada, siis praeguseks on olukord muutunud ja see ei ole enam põhjus, miks riik peaks erakondi rahaliselt toetama.

Kui me ei lõpeta rahalist toetust, mille eesmärk on toetada valimiste vahelisel ajal toimuvaid tegevusi, siis korraldagem see ümber nii, et toetusraha saaksid ka need, kes peaksid saama, aga on seni ilma jäänud. Praegune rahajaotamise süsteem – jaotamine proportsionaalselt Riigikogus võidetud kohtade arvuga – kutsuti ellu siis, kui praegustest kuritarvitamistest ei osatud undki näha. Kui toetust jagatakse Riigikogu valimiste tulemuste alusel, siis peaks seda jagama ka kohalike valimiste tulemuste alusel kohalikel valimistel edukalt esinenud

valimisliitude, erakondade kohalike nimekirjade ja üksikkandidaatide tegevuse toetamiseks.

Ka selles asjas võiksime proovida eeskujtu võtta vastavast korraldusest Saksamaal. Seal antakse valimistel edukalt esinenutele toetust vastavalt saadud häälte arvule. Näiteks Saksamaa föderaalparlamendi Bundestagi valimistel edukalt esinenud erakonnad saavad rahalist toetust 0.70 – 0.85 eurot hääle kohta. On olemas veel ka rahalised toetused liidumaade parlamentide valimistel saadud häälte arvu alusel.

Saksamaa üleriigilised või kohalikud erakonnad saavad rahalist tegevustoetust summaarselt muidugi rohkem kui kartellierakonnad Eestis, aga kui võrrelda riigi toetuse suurust suhteliselt, on Eestis üks Riigikogu valimistel antud hääl 12 – 14 korda “kallim” kui Saksamaa Bundestagi valimistel antud hääl. Kui püüda arvesse võtta ka toetused liidumaade valimistel antud häälte arvu alusel ja muud Saksamaa erakondade toetusi, siis jäävad kartellierakondadele antud hääled ikkagi suhteliselt “kallimaks”, s.t. Eesti kartellierakonnad võtavad endale riigieelarvest toetusraha vähemalt 5 korda rohkem hääle kohta, kui saavad Saksamaa erakonnad.

Kuigi me ei saa seda siinkohal arvutuslikult tõestada, võime siiski püstitada oletuse, et on küllaltki tõenäoline, et Eesti riik on Euroopas kõikidest kõige ees selles osas, kui palju erakonnad saavad (st. võtavad ise endale riigieelarve kaudu) riigi raha. Ja isegi kui Eesti ei peaks olema nr. 1 tipus, siis võime üpris tõenäoliselt arvata, et esimese viie selle valdkonna riigivargusega riigi hulka kuulume ikkagi. Kas me sellist Eestit tahtsime ja tahame?

Käesolev “Põhjendus” on koostatud selleks, et täita “Märgukirjale ja selgitustaotlusele vastamise ning kollektiivse pöördumise seaduse § 71 lõikes (2) esitatud nõuet, mille kohaselt” pöördumisele lisatakse kuni kolmeleheküljeline põhjendus, miks kehtiv olukord ei rahulda ning kuidas pöördumises esitatud ettepanek olukorda parandaks”.

Teksti autorid: Jüri Adams ja Eesti Vabaerakonna Algatusrühm